

ελευθερη

κυθρεα

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΣΩΜ. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΘΡΕΑ

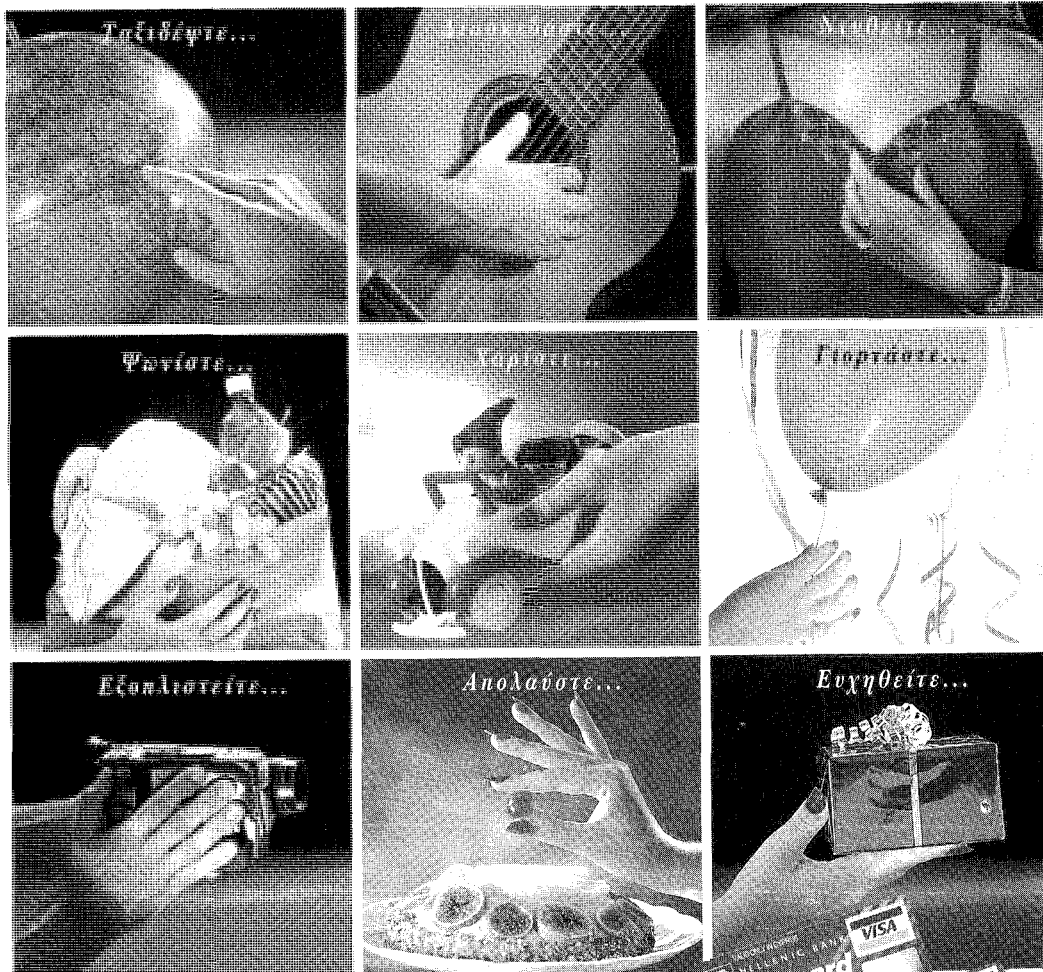
ΧΡΟΝΙΑ 22η

ΜΑΗΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1999

Αρ. ΤΕΥΧΟΥΣ 65-66

Ο Δήμαρχος Κυθρέας Γεώργιος Κυριακού απονέμει τα έπαθλα στους νικητές στο γήπεδο Κυθρέας στη δεκαετία του 1950.

Κινηθείτε με...

Τώρα οι επιθυμίες σας μπορούν να γίνουν πραγματικότητα με την Κλασική ή τη Μηνιαία Hellenicard Visa...

Οι κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας που σας προσφέρουν τη δυνατότητα να καθορίσετε εσείς τον τρόπο αποπληρωμής που σας βολεύει.

Μηνιαία Hellenicard Visa

Με δυνατότητα αποπληρωμής σε ίσες μηνιαίες δόσεις, το ύψος των οποίων προκαθορίζετε εσείς με βάση τις οικονομικές σας δυνατότητες.

Κλασική Hellenicard Visa

Η καθιερωμένη κλασική κάρτα που αποπληρώνεται με αυξομειούμενες μηνιαίες δόσεις, δηλαδή εξόφληση με ελάχιστη μηνιαία δόση 10% πάνω στο εκάστοτε υπόλοιπο σας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΚΑΡΤΑΣ Μέγαρο Ίρις, Αρ. 201, Λεωφ. Αρχ. Μακαρίου 58, Τ.Κ. 24747 Λευκωσία, Τηλ. 02 769038/54.

ελεύθερη κυθρέα

ΤΕΤΡΑΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΘΡΕΑ

Ετήσια συνδρομή: £3.00 σεντ. Τιμή τεύχους £1.50 σεντ

Δια το εξωτερικό: £6.00 σεντ

ΧΡΟΝΙΑ 22η

ΜΑΗΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1999

Αρ. ΤΕΥΧΟΥΣ 65-66

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΧΡΙΣΤΟΥΔΟΥΛΟΣ ΠΕΤΣΑΣ - ΚΛΕΙΤΟΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ - ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΜΠΑΚΙΔΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤ. ΠΕΤΑΣΗΣ - ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΒΑΡΝΑΒΑΣ - ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ

ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: ΤΟΜΠΑΖΗ 46, ΛΥΚΑΒΗΤΟΣ-ΛΕΥΚΩΣΙΑ-ΤΗΛ. 764000

Εκτύπωση: Offset: Τυπογραφεία «ΚΩΝΟΣ» Τηλ.491419, Τ.Κ. 20287

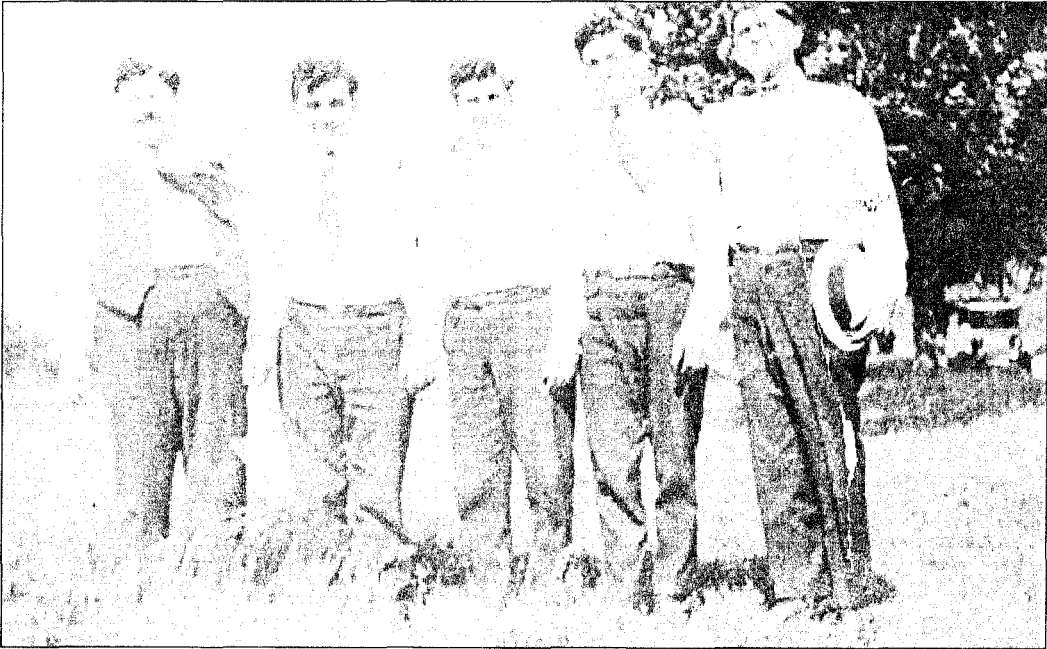
ΧΡΟΝΙΑ 22η

ΜΑΗΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1999

ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 65-66

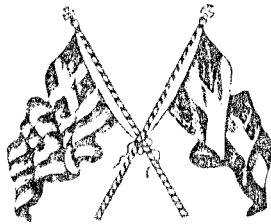
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΡΗΓ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗ:	Το Παλαίκυθρο και βασιλείς των Χύτρων. Από τη Γενική Ιστορία της Κύπρου I. Κ. ΠΕΡΙΣΤΙΑΝΗ (Συνέχεια από το προηγ. τεύχος 64 σελ. 3-11)	83-89
ΣΩΤ. ΧΟΥΤΡΗ:	Ποίημα - Καρτερούμεν.	89
ΑΘΑΝ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ:	Η ληλασία του πολιτισμού μας	90-92
ΧΡ. ΠΕΤΣΑ:	Κώστας Χατζηχριστοδούλου Ταλιαδώρος	93-101
ΣΩΤ. ΧΟΥΤΡΗ:	Ποίημα - Ο πρόσφυγας	101
ΦΙΛΟΚ. ΤΑΒΕΡΝΑΡΚΗ:	«Πολλά δ'ευκλοκάμου πολίης αλός εν πελάγεσσι θεσάμενοι γλυκερον» Αρχίλοχος.	102-103
ΓΙΩΡ. ΦΙΛΟΘΕΟΥ:	Οι κατεχόμενες μονές.	104-109
Π. ΔΗΜ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ:	Χρονικό 2,3 Μαρτίου 1999	110-111
ΑΝΔ. ΠΑΝΑΓΙΔΗ	Ποίημα - Σιήλια τα σιερκ' απλώθηκαν	111
Π.ΔΗΜ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ:	Κληρονόμος και κληρονομιά	112-113
ΣΩΤ. ΧΟΥΤΡΗ:	Ποίημα - Πατέρες λεβεντόγεροι	113
ΚΩΣ. ΓΙΑΝΝΟΥ:	Εκπαιδευτικά της Κυθρέας 1907-1947	114-125
ΚΩΣ. ΚΟΚΚΙΝΟΦΤΑ:	Η συμμετοχή των Κυπρίων στους εθνικούς αγώνες.	126-130
ΑΝΔΡ. ΠΑΝΑΓΙΔΗ:	Τί όμως και αν το κάψανε;.	130
Δρ ΧΡ. ΣΑΒΒΙΔΗ:	Παλιά έθιμα του Κατακλισμού	131-133
Δρ ΧΡ. ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ:	Η παιδεία ως εθνικό κεφάλαιο.	134-144
ΜΑΚ. ΤΗΛΛΥΡΙΔΗ:	Αποστολική σφραγίδα στην Αφρική με ηγέτη του Πατριάρχη Πέτρο τον Ζ'.	142-146
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΑΓΙΔΗΣ:	Ποίημα - Πόλη φάντασμα.	147
ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ:	1. Ειρήνη Ταλιαδώρου, 2. Ανδρέας Ταλιαδώρος, 3. Ευανθία Σάββα Στυλιανού, 4. Μαρούλα Φ. Πουλλή, 5. Ανδρέας Ζωρζής, 6. Χρίστος Λογγίνος	148-160
	Βιογραφικά σημειώματα, φωτογραφίες επικήδειοι Εισφορές, Υπενθύμιση, Αγγελία	160

**Κυθρεώτες μετανάστες στην Αμερική το 1918. Διακρίνονται από αριστερά
Μιχαήλ Ελευθερίου, Γιάννης Φυτιρίκκος, Χατζηκωστής Παυλή Ελευθερίου,
Νικόλας Κανικλίδης και Κώστας Παπαδάκης**

Ἐθνικὸν Μνημόσυνον

Τελούντες τὴν Κυριακὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1964 καὶ ὥραν 9 π.μ. ἐν τῷ
ἱερῷ Ναῷ Ἁγίας Μαρίνης, Κυθραίας, 40ήμερον Μνημόσυνον τοῦ ὑπὲρ
πατρίδος πεσόντος

ΚΩΣΤΑ Ν. ΣΑΒΒΙΑΗ

Θὰ εὐχαριστηθῶμεν πολὺ ἐάν προσέλθετε καὶ δεηθῆτε μεθ' ἡμῶν ὑπὲρ
ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του.

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ

ελευθερη κυθρεα

ΧΡΟΝΙΑ 22η

ΜΑΗΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1999

Αρ. ΤΕΥΧΟΥΣ 65-66

Από τη Γενική Ιστορία της Νήσου Κύπρου Ι. Κ. Περιστιάνη 1904
Το Παλαίκυθρο, Βασιλείς των Χύτρων

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος υπ' αρ. 64 σελ. 3-11)

ΤΟ ΠΑΛΑΙΚΥΘΡΟ

Επιμέλεια: Γρηγόρη Θεοφανίδη

Το χωριόν τούτο επεσκέφθημεν δις, την 19 Ιανουαρίου και 26 Φεβρουαρίου 1910 και εξητάσαμεν τα εν αυτώ αρχαία μνημεία. Εις τα νότια κρᾶσπεδα του χωρίου παρετηρήσαμεν σειράν τάφων, ὧν το στόμιον εἶνε εστραμμένον προς νότον ἐπί Τουρκοκρατίας συληθέντων ὑπό των ἐγχωρίων και των περιοίκων. Ἐντός ενός μεγάλου τάφου ἀνεκαλύφθη τότε μεγάλη μαρμαρίνη λάρναξ ἣτις μέχρι προ 4 ἐτῶν ἐκεῖτο ἐν αυτώ ὅτε ο Ἀρήφ βέης, υἱός του Δικαστοῦ Ἀτά βέη, εἰς ὄν ἀνήκεν ἡ γῆ ἐν ἣ ὁ τάφος κείται, μετεκόμισεν αὐτήν εἰς τὴν ἐν Ὀρνίθι Ἑπαυλιν του και ἐκεῖθεν εἰς Λευκωσίαν. Τὴν λάρνακα ταύτην εἶδομεν ἐν μηνί Ἀπριλίῳ 1910 ἐν τῇ οἰκίᾳ του εἰρημένου Βέη και λίαν ἐχάρημεν ἀνακαλύψαντες ὅτι αὐτὴ φέρει ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς μακρᾶς πλευρᾶς ἴχνη Φοινικικῆς ἐπιγραφῆς ἣς τὸ ἀρχικόν γράμμα «λέ. = ὄ, ἡ τό,

ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὄνομα του νεκροῦ ἀνέγνωμεν. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν μας ταύτη καθυπεβάλομεν τῷ Ἀρήφ Βέη τὴν παράκλησιν νὰ δωρήσῃται τὸ ἀρχαῖον τούτο και λίαν ἐνδιαφέρον μνημεῖον τῷ Κυπριακῷ Μουσείῳ, οὗτος δὲ προθύμως ὑπεσχέθη νὰ πράξῃ οὕτω. Ἡ μαρμαρίνη αὕτη λάρναξ ἔχει μήκος 80 περίπου δακτ. και πλάτος 29 δακτ. Πληροφορούμεθα παρά του γέροντος χ' Δημήτρη Χ' Γεωργαλλῆ ἐκ Παλαϊκύθρου (Παλαιτζύτρου) ὅστις ἀνέσκαψε μετὰ πολλῶν ἄλλων τὴν εἰρημένην νεκρόπολιν ὅτι ἐντός του ἐν λόγῳ μεγάλου τάφου ἠυρέθησαν χρυσά κοσμήματα, ὑάλινα και πήλινα ἀγγεῖα. Ἐν ἄλλοις δὲ τάφοις ἐπίσης ἠυρέθησαν χρυσά ἐνώτια, πήλινα και ὑάλινα ὠραία ἀγγεῖα, κύλινδροι, περίπτα κλπ. ἅτινα ἐπώλησαν εἰς τὸν τότε Τούρκον Διοικητὴν τῆς Λευκωσίας και εἰς ἄλλους Τούρκους. Ἡ μεγάλη μαρμα-

ρίνη λάρναξ ανεκαλύφθη τω 1872 περιείχε δε τα οστά του νεκρού και περίξ έξωθι υπήρχον υάλινα ωραία αγγεία (παροψίδες κλπ) φέρουσαι κοσμήματα κλπ. Η νεκρόπολις αυτή προχωρεί βορειοδυτικώς του χωρίου μέχρι της «καυκάλλας» (βραχώδους εδάφους) ένθα τάφοι ηνοίχθησαν και χρυσά κοσμήματα ηυρέθησαν.

Εν τη νοτία γωνία του χωρίου ίσταται μέρος του νοτίου κολοσσιαίου τοίχου μετά ανατολικού τμήματος των συναφών εξαρτημάτων και μέρους της νοτίας κόγχης του ιερού μεγάλου Βυζαντιακού ναού. Κατά την εν τω χωρίω σωζομένην παράδοσιν τον Ναόν τούτο κατέσχον οι Τούρκοι κατά το 1570 - 1 μετατρέψαντες αυτόν εις Τουρκικόν τέμενος αφού έθεσαν πυρ εν αυτώ και κατέστρεψαν τα έπιπλα και όσας εικόνας οι χριστιανοί δεν ηδυνήθησαν να διασώσωσιν εκ της μανίας του παμφάγου πυρός. Το κτίριον προϊόντος του χρόνου κατέρρευσε, νυν δε σώζεται μόνον το άνω περιγραφέν τμήμα. Πέρυσιν οι Τούρκοι σκάπτοντες εν τοις ερειπίοις του ναού προς εξαγωγήν πετρών εξέχωσαν πολλά θραύσματα σανίδων κεκαυμένων εν μέρει. Ότε τη 19η Ιανουαρίου 1910 (ημέραν των Θεοφανείων) επεσκέφθημεν τα ερείπια ταύτα επεστήθη η προσοχή μας υπό του συνοδού φίλου κ. Βαρνάβα Χ' Δημητρίου, Διδασκάλου του χωρίου, εις τινα θραύσματα σανίδων και εις μίαν πελεκητήν πέτραν. Εξετάσαντες την πέτραν παρετηρήσαμεν

μέρος ζωγράφου εγχρώμου τοιχογραφίας δι' αμμοκονίας κατεσκευασμένης κατά την αρχαίαν Βυζαντιακήν μέθοδον. Τούτο θεωρήσαντες ως μίαν σπουδαίαν μαρτυρίαν της αρχαιότητος της Εκκλησίας εφροντίσαμεν όπως τόσω τα θραύσματα των σανίδων, άπερ θεωρούμεν ως θραύσματα των πυρποληθεισών αγίων εικόνων, όσω την πέτραν την φέρουσαν την τοιχογραφίαν μετακομισθώσιν εις το Μουσείον της Κύπρου και χαίρομεν ότι ηδυνήθημεν να περισώσωμεν έστω και τα μικρά και ασήμαντα ταύτα τεκμήρια της αρχαίας αίγλης του ναού εκείνου χάριν της ιστορίας της πατρίδος μας.

Μετά την υπό των Τούρκων απόσπασιν του ιερού ναού των, του επ' ονόματι της Αγ. Αικατερίνης τιμωμένου, οι κάτοικοι του χωρίου ηναγκάσθησαν να κτίσωσι ναΐδριον εκ πλίνθων όπερ ετιμάτο επ' ονόματι του Αγίου Γεωργίου. Τούτο νυν οι κάτοικοι αντικατέστησαν εν τη αυτή θέσει διά μεγάλου λιθοκτίστου ναού ον σκοπεύουσι να καθαγιάσωσιν εις τιμήν της Υπεραγίας Θεοτόκου υπό την επωνυμίαν Γαλακτούσης ή Χρυσογαλακτούσης, ως ούτοι κοινώς ονομάζουσι αυτήν, άτε εν τω ναώ τούτω υπαρχούσης αρχαίας εικόνας της Παναγίας με την επωνυμίαν «Γαλακτοτροφούσα». Η ανΐδρυσις της νέας Εκκλησίας ήρξατο τω 1895 και επερατώθη τω 1906.

Ανωτέρω (σελ. 803) παρεθέσαμεν το εν σελ. 73 του χρονικού του Λ.

Μαχαιρά απαντών χωρίον το εις το Παλόκυθρον αναφερόμενον. Ίνα εξακριβώσωμεν εάν η εν τω χωρίω εκείνω μνημονευομένη εικών τυγχάνη να ήνε εν τη Εκκλησία του ειρημένου χωρίου μετέβημεν επί τόπου την ημέραν των Θεοφανείων (6/19 Ιανουαρίου 1910) και χαίρομεν ότι η επίσκεψίς μας εκείνη δεν απέβη άκαρπος.

Μετά την θείαν λειτουργίαν εξήτασα απάσας τας εν τω εικονοστασίω και τας εν ταις γωνίαις της Εκκλησίας από πολλών ετών ερριμμένας και εγκαταλελειμμένας παλαιάς εικόνας εύρον πλήρεις κόνεως και εν κακίστη καταστάσει, καθαρίσας δε ταύτας διέκρινα τους εικονιζόμενους αγίους μετά επιγραφών, το πλείστον κεκολοβωμένων, εν αρχαία Βυζαντιική γραφή. Μεταξύ των κειμηλίων τούτων παρετήρησα εικόνα μήκους 43 εκατ. μ. και πλάτους 23 σχεδόν παντελώς εφθαρμένην πλήν των χρυσών στεφάνων 3 αγίων και ιχνών δύο δέλτων φερουσών μακράν επιγραφήν εν μικροίς ωραίοις γράμμασιν εν αρχαία Βυζαντιική γραφή, ης δυστυχώς μικρά τινά αποσπάσματα σώζονται μη δυνάμενα να αποτελέσωσι πλήρη λέξιν ως εξής: ...Ε...Λ...Ε... επί της μιας δέλτου και ...ΙΤΟΥ ... επί της ετέρας.

Εν τω κέντρω της σανίδος υπάρχει μικρά τρίγωνος οπή εν η ευρίσκειται εντεθειμένον τρίγωνον θραύσμα παχείας υάλου, βαθέος κυανού χρώματος. Επί της σανίδος σώζεται λεπτόν στρώμα κονιάματος εξ ασβέ-

στου εφ ού εζωγραφήθησαν αι 3 εικόνες. Εις το κάτω ήμισυ της εικόνας εζωγραφήθησαν δύο εικόνες αντιμέτωποι κλίνουσαι ολίγον τας κεφαλάς προς αλλήλας, ως τούτο διακρίνομεν εκ των χρυσών στεφάνων, εις δε το άνω ήμισυ ή άλλη εικών βλέπουσα δεξιά και κρατούσα τας δυο ενεπιγράφους δέλτους. Εκ των σωζομένων ιχνών ριψοκινδυνεύομεν την ιδέαν ότι η εικών αύτη είνε το υπό του Λ. Μαχαιρά αναφερόμενον «εικόνισμα» το οποίον ο Βασιλεύς Ούγω Δ' (1324-1359) παρακλήσει του Ιγνατίου Πατριάρχου Αντιοχείας «ώρισεν και εζωγραφήσαν» παριστών «τον άγιον Χριστόφορον μάρτυραν, και τον άγιον Ταράσιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, και άγιον Τρύφον μάρτυραν και εγκαινιάσεν ο αυτός πατριάρχης κι εστείλαν το εις το Παλόκυθρον». (Λ. Μαχ. σελ. 73).

Πλην της εικόνας ταύτης ειδομεν τα εξής κειμήλια εν τη Εκκλησία ταύτη.

1. Μικράν εικόνα της Βαϊοφόρου φέρουσαν την κεκολοβωμένην επιγραφήν εν αρχαία Βυζαντιική γραφή. Η ΒΑΙΟΦΟΡΟΣ (ΛΟΓΚΙΝ)ΟΝ ΙΕΡΕΟΣ).

2. Εικόνα του Αγίου Σπυριδωνος με την εξής επιγραφήν επίσης εν αρχαία Βυζαντιική γραφή: Ο ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ. Παρά πόδας δε της εικόνας + ΔΕΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕ(Ο) (Μ)ΟΡΦΟ;

3. Μικράν εικόνα της Θεοτόκου με επιγραφήν ΜΡ ΘΥ άνωθεν ένθεν δε

και ένθεν Η ΓΑΛΑΚΤΟΤΡΟΦΟΥΣΑ ...ICXC.

4. Μικράν εικόνα εις δύο τεθραυσμένην συγκρατούμενην δε διά σιδηρού ήλου εν τω κέντρω εντεθειμένου. Αύτη είνε λίαν εφθαρμένη κατά την αρχαιοτάτη δε μέθοδον εζωγραφημένη επί χονδροπάνου κεκολλημένου επί της σανίδος. Η εικών αύτη είνε του Αγίου Δημητρίου φέρει δε μακράν επιγραφήν, δυστυχώς λίαν αποσπασματικήν, εν τω αρχαιοτάτω ρυθμώ της Βυζαντιακής γραφής, παρεχούσης μεγάλας δυσκολίας περί την ανάγνωσιν ίδια δια το λιαν αποσπασματικόν αυτής. Η επιγραφή αύτη άρχεται εκ του αριστερού άνω περιθωρίου και τελειώνει εις το δεξιόν περιθώριον της εικόνας ως εξής: (N) ΕΓ(Ι)ΝΕ VT T(P)ΟΕΙ ... ΤΟ (Η)... (N)Δ/ ΝΟΙC ... (Ε)ΝΓΕΡΜΧ... Αι πρώται λέξεις ως βλέπομεν παρέχουσι μεγάλην δυσκολίαν περί την συμπλήρωσιν και εξαγωγήν εννοίας. Μετά το άρθρον ΤΟ έπεται επίσης κεκολοβωμένη λέξις ην όμως δύναμεθα να συμπληρώσωμεν ως (ΚΙΝ)ΔVΝΟΙC και την τελευταίαν ως ΓΕΡΜ(ΑΝΑ)Χ(ΟV) ή Γερμανού από Χριστού...

5. Μεγάλην ωραιότητα ην εικόνα της Θεομήτορος, αρχαίας Βυζαντιακής τέχνης, καλώς διατηρημένην. Ταύτην οι χωρικοί είχαν εγκαταλείψει εν τινι γωνία εν τω ιερώ και ηναγκάσαμεν αυτούς να την θέσωσιν έξω εις το εικονοστάσιον. Αύτη φέρει επιγραφήν εν τη αρχαία Βυζα-

ντιακή γραφή ως εξής: ΜΡ ΘV και άνωθεν του Χριστού IC XC, εν δε τη κάτω δεξιά γωνία την επιγραφήν

ΔΕ) Η CHC ΤΟV
Δ) ΟΥΛΟΝ ΤΟV ΘV
N)ΤΖΟΡΤΖΟV

Εννοείται οίκοθεν ότι η ενθάδε παρατιθεμένη γραφή δεν είνε η αρχαία Βυζαντιακή εις ην αναφερόμεθα, λυπούμεθα δε διότι δεν έχομεν τα κατάλληλα στοιχεία προς αναπαράστασιν της ωραίας εκείνης γραφής. Η μέθοδος της ζωγραφικής ή εφαρμοσθείσα εν τήδε τη εικόνι επίσης είνε η αρχαία και ασφαλής μέθοδος ή γενομένη δι' επικολλησεως χονδροπάνου επί της σανίδος, επ' αυτού δε επιχρίεται λεπτόν στρώμα ασβέστου (αμμοκονίας) και επ' αυτού εκτελείται η ζωγραφία εν ζωηροίς χρυσοίς και μελανοίς και ερυθροίς χρώμασιν επ' άπειρον διατηρουμένοις.

6. Εικόνα επιμήκη και στενήν παριστώσαν τον Αγ. Ιωάννην τον Πρόδρομον. Αύτη είνε θαυμασίας τέχνης είνε δε ειργασμένη διά της ανωτέρω εκτεθείσης μεθόδου, ως είνε και όλαι αι ανωτέρω περιγραφείσαι μικρότεροι εικόνες.

7. Εικόνα του Αγίου Γεωργίου εν τω εικονοστασίω, ωραίας επεξεργασίας ουχι όμως τόσω αρχαία όσω αι άνω περιγραφείσαι. Το όνομα του Αγίου είνε γεγραμμένον εν ωραία Βυζαντιακή γραφή. Εν τη δεξιά άνω γωνία της εικόνας επιφαίνεται ο Ιησούς Χριστός δεικνύων δια της δεξιάς χειρός του την κεφαλήν του Αγ. Γεωργί-

ου εν δε τη αριστερά κρατών πίνακα με επιγραφήν εν Βυζαντιακή γραφή «Χαίρετε εν εκείνη τη ημέρα». Κάτωθι του Ιησού παρίσταται η Ιερουσαλήμ. Υπό τους πόδας του ίππου και την λόγχην του Αγ. Γεωργίου ασπαίρει ο Δράκων πλησίον της κεφαλής του οποίου ίσταται η Βασιλόπαις. Ο Αγ. Γεώργιος φέρει έφιππον όπισθεν του νεαράν μορφήν (τον υιόν του ηγεμόνος) κρατούσαν εν μεν τη δεξιά υδρίαν εν δε τη αριστερά σάπωνα εντός δοχείου. Η όλη εικόν είνε ωραιότατα εζωγραφημένη.

8. Βιβλίον. Αι Θείαι Λειτουργίαι των Αγίων Πατέρων ημών Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Βασιλείου του Μεγάλου και Γρηγορίου του Θεολόγου, εκδοθέν εν Ενετία τω 1795 εν τη «Τυπογραφία του πότε Δημητρίου Θεοδοσίου, νυν δε Πάνου Θεοδοσίου του εξ Ιωαννίνων».

9. Λειτουργικόν περιέχον τας Λειτουργίας των άνω 3 Φωστήρων της Οικουμένης εκδοθέν εν Ενετία τω 1714 «παρά Αντωνίω τω Βορτόλι». Εις το εξώφυλλον υπάρχει χειρόγραφος σημείωσις «1729 επί Ναθαναήλ Κύπρου». Η σημείωσις αναφέρεται ως εικάζομεν εις την δωρεάν του βιβλίου εις Εκκλησίαν του Παλαικύθρου, αλλά Ναθαναήλ Αρχιεπίσκοπος Κύπρου δεν φαίνεται, εν τη ιστορία τουλάχιστον, να υπήρξε. Τω 1729 Αρχιεπίσκοπος ήτο ο Σίλβεστρος όστις κατείχε τον θρόνον από του 1718 - 1732, ως εκ τούτου η σημείωσις παραμένει ανεξήγητος.

10. Τριώδιον. Ενετήσι παρά Ανδρέα τω Ιουλιανώ αχπβ=1682.

11. Μηνιαίον βιβλίον του Νοεμβρίου. Ενετήσι παρά Ανδρέα τω Ιουλιανώ 1684.

Εις την κατοχήν του εκ του χωρίου τούτου Μαρκαντώνη Παπά Βαρνάβα είδομεν «Βιβλιάριον» ήτοι «Διαφόρους Λόγους περί Πίστεως και Ευσεβείας εις Θεόν» υπό Νεκταρίου Ιερομονάχου, εκδοθέν άδεία των εν Παταβίω Διδασκαλείω Ανακαινιστών τω 1731, Νοεμβρίου 13, εκ του Τυπογραφείου του Αντωνίου Βορτόλι εν Ενετία. Το βιβλιάριον έχει μικρόν Πρόλογον, ω τιτι έπεται ο Πίναξ των περιεχομένων· τούτω δε έπεται εικόν δύο χειρών εχουσών ορθίους και ανοικτούς τους δακτύλους. Επί των ορθών δακτύλων της μιάς σημειούνται οι εκ 31 ημερών συνιστάμενοι μήνες, επί δε των κυρτών οι εκ 30 ημερών. Επί των δακτύλων της ετέρας χειρός σημειούνται «αι, Ε΄ Κάραι της Οικουμένης, ήγουν οι 5 Πατριάρχαι του σύμπαντος Κόσμου» εν τήδε τη σειρά· ο Κωνσταντινουπόλεως, ο Αντιοχείας, ο Ρώμης, ο Αλεξανδρείας, και ο Ιεροσολύμων. Μετά την εικόνα ταύτην έπεται η Δήλωσις των ειρημένων Ανακαινιστών, εν η παραχωρούσι την άδειαν της δημοσιεύσεως του «βιβλιαρίου» τούτου, γεγραμμένη Ιταλιστί και Ελληνιστί. Η Δήλωσις αύτη υπογράφεται ούτω «Κάρλος Ρουζίνης Κ. Προκουράτωρ, Ρεφορμάτωρ» «Ιωάννης Πέτρος Πασκαλίγος Ρεφορμάτωρ» «Αυγουστίνος Γαδαλ-

δίνος από Μυστηρίων».

Εν τέλει του Βιβλιαρίου παρατίθεται Λατινιστί και Ελληνιστί η «Βούλλα» του Μακαριωτάτου Πάπα Λέοντος Δεκάτου και Επικύρωσις εις την Αυτήν του Αγιωτάτου Κλήμεντος του Εβδόμου. Το πρώτον έγγραφον εξεδόθη τη 18η Μαΐου 1521 το δε δεύτερον τη 26 Μαρτίου 1526.

Επί γηλόφου τινός νοτίως του Παλαικύθρου σώζονται ερείπια αρχαίας Εκκλησίας της Αγ. Άννης ανατολικώς δε του χωρίου περί την ½ ώραν είδομεν μόνον τον ιερόν χώρον ον κατελάμβανεν αρχαία Εκκλησία της Αγ. Μαρίνης όστις τηρείται ακαλλιέργητος. Περί τας 100 υάρδας βορείως της θέσεως ταύτης κείται τρίγωνον ακαλλιέργητον «Μεζάρ γερί» καλούμενον ήτοι Νεκροταφείον, όπερ οι περίοικοι θεωρούσιν ως πολύ αρχαίον. Εν άλλη θέσει «Κιζιλ Γερί» καλουμένη περί τας 300 υάρδας δυτικώς του Νεκροταφείου τούτου ευρέθησαν προ τινων χρόνων ερείπια αρχαίων κτιρίων. Εν τη περιοχή ταύτη αναμφιβόλως έκειτο ή πολίχνη εις ην η Αγ. Μαρίνα ανήκεν.

Τα ανωτέρω έστωσαν μια ζωηρά διαμαρτυρία κατά των ξένων περιηγητών οίτινες περιτρέχοντες την νήσον με ταχύτητα πτήσεως κορώνης γράφουσι τας εντυπώσεις των πετώντι καλάμω δηλούντες ότι «δεν εύρον ίχνος αρχαίων μνημείων μεταξύ Παλαικύθρου και Κυθρίας» (όρα «Journey to Cyprus» υπό Δρς. Λ. Ροος, μεταφρ. Κόπαμ, 1910, σελ. 54-

55).

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΧΥΤΡΩΝ

Μετά τον Χύτρον, τον ιδρυτήν και βασιλέα της ομωνύμου πόλεως, Ασσυριακός κύλινδρος αναφέρει βασιλεά τινά των Χύτρων Πυλαγούρα (=Πυθαγόραν), κατά τον Οπερχιούμερ, όστις εβοήθησε δια των δώρων του εις τον εξωραϊσμόν της πόλεως Νινευί επί της βασιλείας του Ασσαρχαδδώνος 681-668· (όρα Κεφάλ. Σόλων σελ. 458-460).

Εκ των εν τη αρχαία θέσει του βασιλείου τούτου ανακαλυφθεισών επιγραφών, ας δημοσιεύομεν εν Παραρτήματι, φαίνονται τα ονόματα δύο άλλων βασιλέων, άτινα όμως υποθετικώς συμπληρούμεν, άτε των επιγραφών αποσπασματικών ουσών. Τούτων τον μεν καλούμεν (Ονασιόικον ιοόν του Στασι)οίκου, τον δε Βααλράμ, Φοίνικα. Εννοείται ότι αι επιγραφαί ενδέχεται να αναφέρωνται εις βασιλείς άλλων εν Κύπρω βασιλείων οίτινες δια την μίαν ή την ετέραν προς την πόλιν των Χύτρων ευεργεσίαν των ετιμήθησαν δια δημοσίων μνημείων. Ονασιόικός τις υπήρξε βασιλεύς της Πάφου, και Μαρίου ο δε Στασιόικος ήν βασιλεύς του Μαρίου. Όσον δ' αφορά εις τον βασιλέα Βααλράμ, η επιγραφή παλαιογραφικώς ανάγεται ίσως εις τον 9-6 π.Χ. αιώνα. Αλλ' ο αρχαιότερος εκ των νομισμάτων γνωστός βασιλεύς του Κιτίου Βααλράμ φαίνεται ότι εβασίλευσε περί το 396 π.Χ. εκ τούτου δ'